

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

บทนี้เป็นกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทำการสำรวจโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการพิจารณาเครื่องมือหรือวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งคำตอบต่อโจทย์ที่ได้ตั้งไว้ในประเด็นต่าง ๆ รวมไปถึงการสำรวจเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างไทยกับลาตินอเมริกาซึ่งพบว่าเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้นอกจากมีจำนวนน้อยแล้ววิธีการศึกษาที่ใช้ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้กับการศึกษาในครั้งนี้จึงไม่ได้มีการกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว ในการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นได้ทำการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ ห้องสมุด และเว็บไซต์ เป็นต้น โดยเริ่มจากการพิจารณาจากพื้นฐานทางทฤษฎีและการนำไปสู่เครื่องมือต่างๆที่นำมาใช้ในการหาคำตอบ การจำแนกหัวข้อในบทนี้จึงเป็นการจำแนกตามวิธีการศึกษาต่างๆและเป็นการเรียงลำดับเพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อในบทความทฤษฎีและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา (บทที่ 3) ดังนี้

2.1 การทดสอบสัดส่วนปัจจัยการผลิต (Factor-proportion Test)

Harkness และ Kyle (1975) Heller (1976) Stern (1976) Branson และ Monoyios (1977) Harkness (1978) และ Stern และ Maskus (1981) Paitoon (1995) และทรศิน (2538) เป็นงานที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการทดสอบสัดส่วนปัจจัยการผลิต ในส่วนของวิธีการที่ใช้ในการทดสอบสัดส่วนปัจจัยการผลิตนั้น Harkness และ Kyle และ Paitoon ได้ใช้วิธีประมาณสมการแบบ Logit ขณะที่ทรศินใช้วิธีการทั้ง Logit และ Probit ส่วน Branson และ Monoyios และ Stern และ Maskus ใช้วิธีประมาณสมการแบบ Probit และกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) Stern (1976) และ Harkness (1978) ใช้วิธีการแบบ OLS สำหรับ Heller ใช้การพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิตโดยเปรียบเทียบ (relative factor endowment change) ในการศึกษา

งานของ Harkness และ Kyle Branson และ Monoyios Harkness และ Stern และ Maskus การศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับโลก งานของ Harkness และ Kyle ใช้วิธีประมาณสมการแบบ Logit ในการทดสอบเพื่อหาผลจากปัจจัยการผลิตหลายปัจจัย (multifactors) ที่มีต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสหรัฐอเมริกา จากสมมุติฐานที่ว่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสหรัฐอเมริกาคือขึ้นอยู่กับทุนกายภาพ แรงงานฝีมือ (skilled

labour) แรงงานไร้ฝีมือ (raw labour) และทรัพยากรธรรมชาติ โดยผลที่ได้พบว่าความเข้มข้นของทุน (capital intensity) มีผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนมากและส่งออกสินค้าที่ใช้ทุนเข้มข้นไปยังตลาดโลก

ขณะที่งานของ Branson และ Monoyios ซึ่งใช้วิธีการประมาณสมการทั้งแบบ Probit และ OLS นั้นได้ผลที่เหมือนกันคือ การส่งออกสุทธิของสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับทุนมนุษย์ในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับทุนกายภาพและแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ ผลที่ได้นี้เป็นเช่นเดียวกับงานของ Stern และ Maskus ในกรณีวิธี OLS แต่เมื่อใช้วิธีการแบบ Probit พบว่า สัดส่วนของทุนต่อแรงงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการส่งออกสุทธิ ขณะที่ทุนมนุษย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และเมื่อแยกอุตสาหกรรมแร่ธาตุและทรัพยากรธรรมชาติออกจากการศึกษาแล้ว ทั้งสัดส่วนทุนต่อแรงงานและทุนมนุษย์ต่อแรงงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการส่งออกสุทธิ ในส่วนของ Harkness พบว่า การส่งออกสุทธิมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับทุนกายภาพและทุนมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับงานของ Heller (1976) เป็นการศึกษาในกรณีประเทศญี่ปุ่น ขณะที่ Stern ศึกษากรณีประเทศเยอรมัน

ทางด้าน Paitoon และ ทรรคิน เป็นการทดสอบเพื่อใช้อธิบายรูปแบบการค้าระหว่างไทยกับประเทศในแถบเอเชีย-แปซิฟิก ผลที่ได้จากของทั้งสองนั้นคล้ายคลึงกันโดยใช้ค่าส่งออกสุทธิเป็นตัวแปรตามและสัดส่วนการใช้ปัจจัยทุนต่อแรงงานเป็นตัวแปรอิสระ ผลการศึกษาพบว่า ไทยส่งออกสุทธิในสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นหลักไปยังสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น และเมื่อจำแนกปัจจัยทุนออกเป็นทุนกายภาพและทุนมนุษย์ พบว่า ไทยนำเข้าสุทธิในสินค้าที่ใช้ทุนมนุษย์เป็นหลักจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น สำหรับการค้ากับ NICs ถึงแม้ว่าผลที่ได้จะเหมือนกับกรณีของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น แต่ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงไม่สามารถสรุปได้เช่นเดียวกับการค้ากับประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 ประเทศ ขณะที่การค้ากับจีนนั้นไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิในสินค้าที่ใช้ทุนมากและเมื่อจำแนกทุนออกเป็น 2 ประเภท ไทยส่งออกสุทธิในสินค้าที่ใช้ทุนกายภาพมาก โดยสรุปรูปแบบการค้าของไทยเป็นไปตามทฤษฎี Heckscher-Ohlin ในกรณีสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีการตามแบบของ Harkness และ Kyle ซึ่งเป็นต้นแบบของวิธีการของ Paitoon และทรรคิน แต่ในการศึกษานี้ใช้วิธีการทั้งแบบ Logit และ Probit ซึ่งเหมือนกับงานของทรรคิน เหตุที่นำวิธีการศึกษาแบบ Logit และ Probit มาใช้ในการศึกษานี้ขึ้นเพื่อเป็นการพิจารณาแต่เฉพาะรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ได้พิจารณาขนาดของความสัมพันธ์ซึ่งหา

ได้จากวิธีการแบบ OLS ในการศึกษาได้นำวิธีการแบบ Logit และ Probit มาใช้ในการอธิบายรูปแบบทางการค้าที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับประเทศในแถบลาตินอเมริกา

2.2 การทดสอบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการคำนวณหาค่าการค้าภายในอุตสาหกรรมตามแบบของ Grubel และ Lloyd (1975) หรือดัชนี G-L จากการสำรวจพบบางหลายชิ้นที่ใช้ดัชนี G-L ในการหาค่าการค้าภายในอุตสาหกรรม โดยงานที่คาดว่าจะจะเป็นแบบอย่างที่สำคัญสำหรับการศึกษาในส่วนนี้ประกอบไปด้วย Pannee (1987) Paitoon (1995) ทรรคิน (2538) Helg (2000) และ Kalirajan (2000) โดย Pannee (1987) Paitoon (1995) และทรรคิน (2538) ได้ทำการศึกษาในเรื่องการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของไทยโดยใช้ดัชนี G-L ในการวิเคราะห์สินค้าอุตสาหกรรมหมวด SITC 5-8 งานของ Pannee เป็นการวิเคราะห์การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของไทยกับโลกพบว่า ไทยมีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในระดับสูงกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง ตามลำดับ สินค้าที่ไทยมีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในระดับสูงได้แก่ สินค้าในหมวด 6 และ 8 คือ สินค้าอุตสาหกรรม และสินค้าอุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ด ตามลำดับ สำหรับสินค้าในหมวด 5 และ 7 คือ เคมีภัณฑ์และเครื่องจักรและอุปกรณ์มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันต่ำ ขณะทำงานของ Paitoon และทรรคิน ได้ศึกษาการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของไทยกับประเทศในแถบเอเชีย-แปซิฟิก พบว่า ไทยมีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงกับประเทศ NICs อาเซียน แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ตามลำดับ โดยสินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่มีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงได้แก่ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ ยางแผ่น เส้นใย และอัญมณี งานวิจัยทั้งสามชิ้นนี้เป็นงานที่ใช้วิธีการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้แต่จะแตกต่างกันตรงที่ในการศึกษาจะทำการพิจารณาการค้าในทุกรายการสินค้านี้มีไว้แต่เฉพาะในหมวดสินค้าอุตสาหกรรม

ขณะที่การศึกษาของ Helg ใช้ดัชนี G-L ในการวัดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly-Industrialized Economies: NIEs) อาเซียน (ASEAN) สหภาพยุโรป (European Union: EU) และ ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ในกลุ่มสินค้าต่างๆคือกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มสินค้าที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือเป็นหลัก กลุ่มสินค้าที่ใช้ทุนมนุษย์เป็นหลัก และกลุ่มสินค้าเทคโนโลยี ผลที่ได้พบว่า EU มีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมากในทุกสาขาอุตสาหกรรม ขณะที่การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของ NIEs มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์มีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันน้อย ในช่วงต้นของคริสต์ทศวรรษ

ที่ 1990 อาเซียน 4 ประเทศ (ASEAN-4) ประกอบไปด้วย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย มีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าเทคโนโลยี และเมื่อพิจารณาการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของ EU กับกลุ่มประเทศต่างๆในแถบเอเชียพบว่า ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์เป็นกลุ่มที่มีการค้ารูปแบบนี้ต่ำแต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของ EU กับ ASEAN-4 และ NIEs มีระดับสูงกว่าและมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่า งานของ Helg มีประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้เนื่องจากมีวิธีการศึกษาที่คล้ายกัน แต่งานของ Helg เป็นการศึกษาในลักษณะกลุ่มประเทศและมีได้มีการแยกประเทศไทยออกมาเป็นการเฉพาะ

ขณะที่ Kalirajan ได้คำนวณค่าดัชนีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างออสเตรเลียกับประเทศสมาชิกของ IOR-ARC และโลกในปีพ.ศ. 2528 2533 และ 2538 โดยพบว่าค่าดัชนี G-L ที่คำนวณได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น งานของ Kalirajan มีประโยชน์ในแง่ของวิธีการที่ใช้เช่นเดียวกับงานของ Helg

2.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่อธิบายการค้าจากรูปแบบการค้าและลักษณะของสินค้าที่ทำการค้า

จากการสำรวจยังไม่พบว่าม้งงานวิจัยชิ้นใดที่มีวิธีการศึกษาเช่นเดียวกับหัวข้อนี้ แต่มีการศึกษาบางชิ้นที่มีแนวคิดคล้ายกันคืองานของ Chenery และ Taylor (1968) และ Chenery และ Syrquin (1975, 1986) โดย Kubo (1990) ได้กล่าวว่างานของ Chenery และ Taylor เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละประเทศกับรูปแบบการพัฒนาประเทศโดยพิจารณาจากสัดส่วนของสินค้าส่งออกของแต่ละประเทศโดยเปรียบเทียบในการจำแนกว่าประเทศใดเป็นประเทศที่มีการส่งออกสินค้าที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรม (manufacturing-oriented exports) หรือสินค้าที่มุ่งเน้นทรัพยากร (resource-oriented exports) และได้มีการจัดทำดัชนีแนวโน้มทางการค้า (Trade Orientation Index) เพื่อจำแนกระดับรูปแบบการค้าของแต่ละประเทศโดยใช้วิธีการทาง เศรษฐมิติ เช่นเดียวกับงานของ Chenery และ Syrquin ที่มีวิธีการศึกษาคคล้ายคลึงกัน งานวิจัยเหล่านี้มุ่งการพิจารณาไปที่รูปแบบการพัฒนาประเทศเป็นหลักรวมทั้งการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและการพิจารณาแต่เฉพาะสินค้าส่งออกซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม ฐานคิดทางทฤษฎีที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ได้เป็นอย่างดีคืองานของ Kojima (2000) ที่ได้มีการกล่าวถึงทฤษฎีห่านบิน (Flying Geese) กับการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียโดยเน้นถึงที่มาเชิงทฤษฎี ส่วนต่อขยาย และการประยุกต์ใช้กับนโยบายของภูมิภาค เมื่อพิจารณางานของ Kojima แล้วพบว่ามีความเป็นไปได้ที่ไทยจะได้รับอานิสงส์จากประเทศญี่ปุ่นและ NIEs โดยเฉพาะเกาหลีใต้ที่มีสัดส่วนการค้ากับลาตินอเมริกามากกว่าไทย

2.4 การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Gravity

จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาในครั้งนี้ที่นำแบบจำลอง Gravity มาประยุกต์ใช้คือการพิจารณาถึงอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากผลของระยะทางและการพิจารณาถึงโอกาสที่เป็นผลมาจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยการประมาณสมการ Gravity นั้นเป็นเพียงการทดสอบในขั้นแรกและเป็นแนวทางของการทดสอบเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลที่ต้องการในประเด็นที่ได้กล่าวไปแล้ว จากการสำรวจเอกสารยังไม่พบว่ามีงานวิจัยขึ้นใดเคยทำในลักษณะเช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้มาก่อน กล่าวคือการนำสมการ Gravity มาทดสอบโดยใช้วิธีการ Wald test และ Chow test ดังนั้นการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงทำการสำรวจเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประมาณสมการ Gravity และเท่าที่สำรวจยังไม่พบว่ามีงานวิจัยขึ้นใดของไทยที่นำแบบจำลอง Gravity มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาทางการค้าระหว่างประเทศ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการสำรวจคือ Frankel, Romer และ Cyrus (1996) Eichengreen และ Irwin (1996) Frankel และ Romer (1999) Krueger (1999) Karemera, Smith, Ojah และ Cole (1999) Kalirajan (2000) และ Wolf (2000)

งานของ Frankel, Romer และ Cyrus ใช้สมการ Gravity ในการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าทางไกลของประเทศในแถบเอเชียตะวันออก และพบว่าปัจจัยทางด้านการเปิดประเทศและนโยบายของรัฐมีอิทธิพลต่อการเติบโตทางการค้า ส่วนงานของ Eichengreen และ Irwin พบว่าประวัติศาสตร์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการค้าระดับทวีป ขณะที่ Frankel และ Romer พบว่าปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการค้าอย่างมีนัยสำคัญ งานของ Krueger และ Karemera, Smith, Ojah และ Cole มีลักษณะคล้ายกันคือการพิจารณาถึงผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะการค้าภายในกลุ่มว่าเป็นการเสริมสร้างการค้า (trade creation) หรือ การขัดขวางการค้า (trade diversion) โดย Krueger ศึกษากรณีกลุ่มนาฟต้าและกลุ่มอื่นๆ ขณะที่งานของ Karema และ

คณะ คีกรษกรณีนุภูมิภาคเอเชีย- แปรซิฟิก งานทั้งสงพบว่เกิด trade creation มากกว่า trade diversion ขณะที Kalirajan เป็นการคีกรษกรในลักษณะการค้กรทวกรภาคคีของประเทศเดีกรว (Country-specific) ระหว่างออสเตรเลียกับประเทศสมาชิกในกลุ่ม IOR-ARC และพบว่กรวมมือกันอย่งมกรโดยการผลัดันของตลาด (Market-driven) ภายในกลุ่ม IOR-ARC เป็นผลมาจากกรทีมีบางประเทศสมาชิกในกลุ่มเอเปคเป็นสมาชิกของ IOR-ARC ด้วย ด้กรงานของ Wolf พบว่กรล้กรเอียงทางการค้กรภายในประเทศ (home bias in trade) เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา

งานทุกชิ้นได้มีกรนำเอาปัจจัยระยะทางรวมไว้ในสมการและพบว่ปัจจัยระยะทางมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้กรกับการค้กรทวกรภาคคีไม่ว่จะเป็นการค้กรรวมหรือการส่งออก อย่งไรก็ตาม งานชิ้นล้กรค้กรที่สมกรนำมกรมาใช้เป็นแนวทกรในการคีกรษกรครั้งนี้ได้เป็นอย่งดีคือ Kalirajan เนื่องกรในการคีกรษกรของ Kalirajan ได้ทำในลักษณะทวกรภาคคีระหว่างประเทศหนึ่งกับประเทศอื่น ๆ (ตามทีได้กล่าวไปแล้กร) และในแบบจำลองได้ใช้ปัจจัยระยะทาง ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP) ของทั้งสงประเทศ รายได้ประชาชาติต่อหัว และตัวแปรหุ่นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเอเปค เป็นตัวแปรอิสระ แต่สิ่งทีแตกต่างระหว่างกรคีกรษกรในครั้งนี้กับงานของ Kalirajan คือลักษณะข้อมูลทีใช้ (เนื่องกร Kalirajan ใช้แบบ Pooled Data) และตัวแปรอิสระบางตัวทีมีความแตกต่างกัน

2.5 การคีกรษกรผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

กรคีกรษกรเกี่ยวกับกรพิจารณาผลกระทบทีเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นการมุ่งเน้นในเรื่อง trade creation ในกรณีของประเทศในกลุ่มและ trade diversion ในกรณีของประเทศนอกกลุ่ม ตลอดจนกรพิจารณาถึงกรทบทมีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม วิธีการคีกรษกรทีใช้ในการพิจารณาถึงผลกระทบต่างๆทีกล่าวไปแล้กรนั้นมหลายวิธี ทั้งทีเป็นแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณส่วนใหญ่มักใช้วิธีการทางเศรษฐกิจมิติในการคีกรษกร สำหรับกรคีกรษกรในครั้งนี้แม้ใช้วิธีการเชิงปริมาณแต่มีได้นำเศรษฐกิจมิติมาใช้เป็นเครื่องมือในการคีกรษกร

งานชิ้นล้กรค้กรที่นำมาใช้เป็นต้นแบบการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาทั้งในระดับภายในภูมิภาค (Intra-regional) และระหว่างภูมิภาค (Inter-regional) ทีมีต่อไทยนั้นคืองานของ Lee (1997) ซึ่งได้ใช้วิธีการพิจารณาส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ดัชนีการส่งออกทีคล้ายคลึงกัน (Export Similarity Index: ESI) โครงสร้างกรข้กรกรนญเอเฉพาะอย่ง (specialization structure) และค่ากรมย็ดหุ่นทางการค้กร (trade

elasticities) ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเข้าร่วมในนาฟต้าของเม็กซิโกที่มีต่อเกาหลีใต้ ผลที่ได้สรุปว่าปัญหาจาก trade diversion ที่มีต่อเกาหลีใต้นั้นมีเพียงเล็กน้อย วิธีการศึกษาที่นำมาปรับใช้กับการศึกษาในครั้งนี้คือการพิจารณาส่วนแบ่งตลาดและดัชนีการส่งออกที่คล้ายคลึงกัน โดยดัชนีการส่งออกที่คล้ายคลึงกันนั้น Lee ได้พัฒนาดัชนีดังกล่าวที่คิดค้นโดย Finger และ Kreinin (1979)

ส่วนงานวิจัยที่มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาในครั้งนี้ที่สำรวจได้มีเพียงงานของ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2542) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของเมอริโคซุร์กับสหภาพยุโรปที่มีต่อไทย โดยพบว่าสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรป เช่น ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็ง ผลไม้กระป๋องแปรรูป น้ำตาล เนื้อไก่ ปลาสดแช่เย็นแช่แข็ง เนื้อปลาสดแช่เย็นแช่แข็ง รองเท้าและชิ้นส่วน เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน จะเสียเปรียบคู่แข่งจากกลุ่มเมอริโคซุร์ เนื่องจากไทยต้องเสียภาษีนำเข้าขณะที่กลุ่มเมอริโคซุร์ได้รับการยกเว้น นอกจากนี้โอกาสขยายตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมบริการของประเทศไทยในตลาดสหภาพยุโรปจะน้อยลง ขณะเดียวกันการรวมกลุ่มระหว่างเมอริโคซุร์กับสหภาพยุโรปจะทำให้การรวมกลุ่มของประเทศในแถบลาตินอเมริกากับนาฟต้าประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น โดยผลการศึกษาของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ได้เสร็จสิ้นก่อนที่จะมีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือระหว่างเมอริโคซุร์กับสหภาพยุโรปในปลายปีพ.ศ. 2543 จึงทำให้ไม่สามารถระบุถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้วิธีการศึกษาของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ยังไม่มี ความชัดเจนและไม่ละเอียดเท่าที่ควร

2.6 การวัดค่าดัชนีทางการค้า

การวัดค่าดัชนีทางการค้าเป็นวิธีการศึกษาที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และประโยชน์ต่อการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับลาตินอเมริกา จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า Anderson (1979) Paitoon (1995) ทรรดิน (2538) และ Kalirajan (2000) ได้ใช้วิธีการของ Drysdale และ Garnuat (1982) มาใช้ในการคำนวณค่าดัชนีความเข้มข้นทางการค้า โดยงานของ Anderson Paitoon และทรรดิน ได้ทำการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องทางการค้า และดัชนีความลำเอียงทางการค้า ตามแบบของ Drysdale และ Garnuat ขณะที่ Kalirajan ได้คำนวณแต่เฉพาะค่าความเข้มข้นทางการค้า

Paitoon และทรรดิน ใช้ค่าดัชนีทางการค้าต่างๆมาใช่วัดประโยชน์ต่อการส่งเสริมการค้าระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก พบว่าค่าดัชนีความเข้มข้นทางการค้าระหว่าง

ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีค่าสูง แสดงว่าไทยค้ากับประเทศในกลุ่มนี้มากกว่าประเทศนอกกลุ่ม ขณะที่ดัชนีความสอดคล้องทางการค้ามีค่าไม่สูงนักซึ่งหมายความว่าดัชนีความเข้มข้นทางการค้าที่สูงมิได้มาจากความสอดคล้องจากรูปแบบการค้าที่แท้จริง สาเหตุที่เกิดขึ้นน่าจะมาจากข้อกีดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้า เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความลำเอียงทางการค้าพบว่ามีค่าสูงโดยอาจมีสาเหตุมาจากระยะทางที่ใกล้กัน วัฒนธรรมที่คล้ายกัน และสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เหมือนกัน สำหรับวิธีการศึกษาที่ใช้ในงานทั้งสองชิ้นนี้เป็นวิธีการเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้ ขณะที่งานของ Anderson (1983) ได้ใช้ดัชนีทางการค้าต่างๆในการวัดการค้าทวิภาคีที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มประเทศแถบแปซิฟิก โดยผลการศึกษาที่ได้สรุปว่าการค้าที่ขยายตัวมากนั้นเกิดจากทั้งความลำเอียงทางการค้า (trade bias) และการส่งเสริมทางการค้า (trade complementarity) ส่วนงานของ Kalirajan ที่ใช้เฉพาะค่าดัชนีความเข้มข้นทางการค้านั้นได้วิเคราะห์ถึงความเข้มข้นทางการค้าของประเทศสมาชิก IOR-ARC ทั้ง 14 ประเทศในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2528-2538 พบว่าความเข้มข้นทางการค้าในประเทศสมาชิกที่ทำการค้าระหว่างกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น งานทุกชิ้นที่สำรวจได้สามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งวิธีการศึกษาและแนวทางในการวิเคราะห์